

Катя Атанасова

Някой вика в теб

„Дока̀то не мога“,
Албена Стамболова,
Университетско
издателство
„Св. Климент Охридски“,
2025 г.

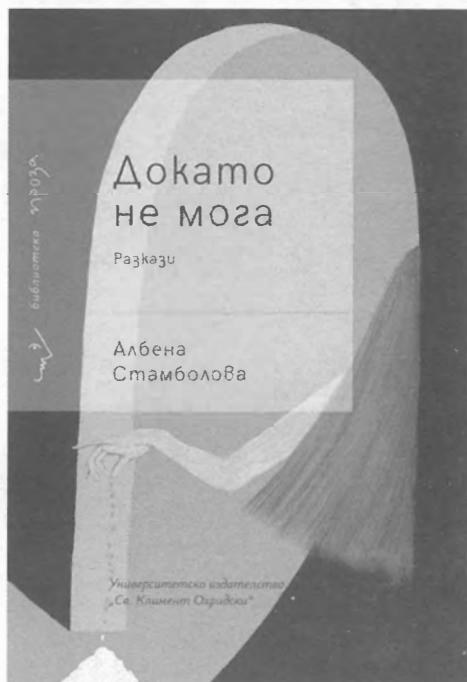
Новата книга с разкази на Албена Стамболова (третата след „Многомоточия“ и „Драки и къпини“), вече утвържено име в българската проза от последните тридесет години, не „предава“ тематичните избори, стилистичните установености, психологическата нюансираност – все достижения, които познаващите текстовете ѝ вече са открили за себе си. Още си спомням „Това е както става“ и „Хоп-хоп звездите“ – ранните романи на Албена Стамболова, чрез които я открих като авторка.

„Дока̀то не мога“ много-много не внимава за жанра на разказа или поне за този, който сме привикнали да мислим като класически. Нехае и за тъй важния за правилното конструиране сюжет. Но в целия този разказван свят има по-ясна или по-скрита свързаност и тя е много по-силна и важна от „правилната“ подреденост, от последователността и времевия ход, мислен като едно, после второ, след него трето и т.н. Текстовете са споени в цялост от повтарящи се мотиви, рефлексии върху нещо случващо се, върху близки или непознати хора, саморефлексии, наблюдения, описания, въпроси.

„Дока̀то не мога“ е за дома, близките и променящата се памет за тях, за тайните и лъжите, за несъвпадането със себе си, за важността на отсъстващото, за смъртта, и то не само като край, а като процес на „осмъртявания“ в един човешки живот.

В някои разкази всекидневието с неговата рутинност и безинтересност сякаш и нас успокоява, движим

се с бавната му скорост, наблюдаваме персонажите, които и те така се движат. И тогава нещо взривява тази монотонност, баналността се пропуква от жест, от случка, от порив да прогониш, а после да хванеш просецото циганче за ръката, от неочаквана и страшна новина. Животът в разбирането на разказвачката е неравномерен, сложен и да, тайнствен. Логиката и рационалното познание не са достатъчни, за да го разберат и най-вече да го погредят.

Има и разкази, в които героят е дете. Наблюдавано, отстранявано, видяно и с товара на възрастен (12-годишно момче трябва да придружи и настани само баща си в болница), дете, което е открило „лабиринтите... на геца̀та, които уж водят към света на възрастните, но най-неочаквано ги връщат към детската им пустиня“. Или което съзрява просто защото е заста̀вено да ходи на уроци по математика. И как да разкажеш детето? Откъде да започнеш? Може би отзад напред? Или най-добре да се откажеш. „Искам да го

гледам, без да го тълкувам, прекрасно създание. Това става, ако го няма. Ако няма никого. И мен, и света. Листът е пред мен.“ Но за писането – после.

Може би тук е мястото да кажа някои по-лични неща. Това е книга, в която жената се самоизследва. Връща и връща лентата, върви отново, стъпка по стъпка. Разбира се, най-силният разказ тук е „Онази година“. Но не само изследване на себе си, на реакциите си, на постъпки или откази от тях. Тук има дълбоко лично разказване – за преминаването през болка, през живот между два свята, за избора, за оцеляването и излекуването. И понеже казах „лично“ – и аз като разказвачката имам точно същия г-р Владо, познавам пътя от страшната новина, през всичките процедури и личния избор. Мисля, че не е лесно да пишеш за тези неща, да откажеш да си просто съзлив, споделящ и все в този регистър. Тук имаме друго. Изследване, признаване, преработване и способност да го опишеш със спокоен, сериозен, а и леко „фриволен“ език, който отива отвъд личното, при все че е толкова личен.

„Мазето, таванът“ – изчистването от памет гали е възможно? Трупа̀ме я – като писма, картички, дневници и още какво ли не. Чистим, чистим, но дори и тогава тя се настаниява в съзнанието ни и е трудно да я прогоним. Опитвам се от години да направя същото.

Много още може да се пише за книгата на Албена Стамболова. Финият психологизъм, присъщ ѝ още от ранните текстове (тя е магистър по психология, защитава дисертация по семиотика и психоанализа, автор е на психоаналитичното изследване „Боледуване в смъртта“), еднаквият шанс и за съзнателното, и за несъзнателното също ни водят към сложното битие на човека и човешкото в света и в тази книга.

В началото и в края на „Дока̀то не мога“ – за писането. Защото всичко в тази книга се случва колкото въ̀тре в човека, колкото навъ̀н, в света, толкова и в писането. Върху белия лист.

И накрая – желание, но и малък призив: „Да чуваш, че „някой вика въ̀тре в теб“!